

Ocena jakości powietrza we Wrocławiu

Raport z badań sondażowych

Wrocław, maj 2017

Spis treści

Wstęp	3
Ocena jakości powietrza	4
Ocena działań władz miast wobec problemu zanieczyszczenia powietrza	7
A jak sobie radzi rząd z zatrutym powietrzem?	9
Ani władze miasta, ani państwo: aktywne społeczeństwo!	11
Poprawa stanu świadomości ekologicznej i wzrost wiedzy o zagrożeniach	13
Konkluzje	15

Wstęp

Zima w sezonie 2016/2017 pierwszy raz w najnowszej historii Polski ukazała w pełni w przekazach medialnych problem smogu w powietrzu. Temat ten był wielokrotnie ukazywany w minionych miesiącach w mediach ogólnokrajowych i przebił się do głównego nurtu kanałów informacyjnych. Stało się tak m.in. z powodu rekordowo złych wskazań pomiarów jakości powietrza, które trafiły na grunt wieloletniej kampanii społecznej Krakowskiego, Dolnośląskiego i innych Alarmów Smogowych.

Jak wskazują dane z ostatniego raportu Głównej Inspekcji Ochrony Środowiska, określone prawem normy dla stężenia pyłu zawieszonego PM10 przekroczone zostały na 90% powierzchni Polski. W przypadku rakotwórczego i mutagennego benzo[a]pirenu sytuacja jest jeszcze gorsza — norma dla stężenia tej substancji została przekroczona we wszystkich strefach monitoringu powietrza w kraju. Często były to wielokrotne przekroczenia, sięgające 1000% normy. Komunikat z mediów był jednoznaczny: Polacy oddychają najbardziej zanieczyszczonym powietrzem w całej Unii Europejskiej.

W wyniku tej niespodziewanej kampanii medialnej przedstawiciele rządu zadeklarowali działania na rzecz poprawy jakości powietrza.

Czy ten strumień informacji, który przetoczył się przez media zmienił świadomość społeczeństwa polskiego? Czy kwestia smogu i zanieczyszczenia powietrza stała się rzeczywiście problemem ogólnospołecznym?

O ocenę jakości powietrza zapytano 500 mieszkańców Wrocławia. Badanie wykonano w dniach 24–30 kwietnia 2017 roku na reprezentatywnej próbie dorosłych

wrocławian (powyżej 18 roku życia) metodą wywiadu telefonicznego (CATI). W skład próby weszły kobiety i mężczyźni w różnych przedziałach wiekowych, dobrani tak, aby dobrze odzwierciedlić realną populację mieszkańców Wrocławia. W wywiadach wzięli udział mieszkańcy wszystkich dzielnic Wrocławia, w tym też osoby mieszkające w różnych typach zabudowy (stare kamienice, bloki z lat 60.–90., osiedla willowe, nowe osiedla).

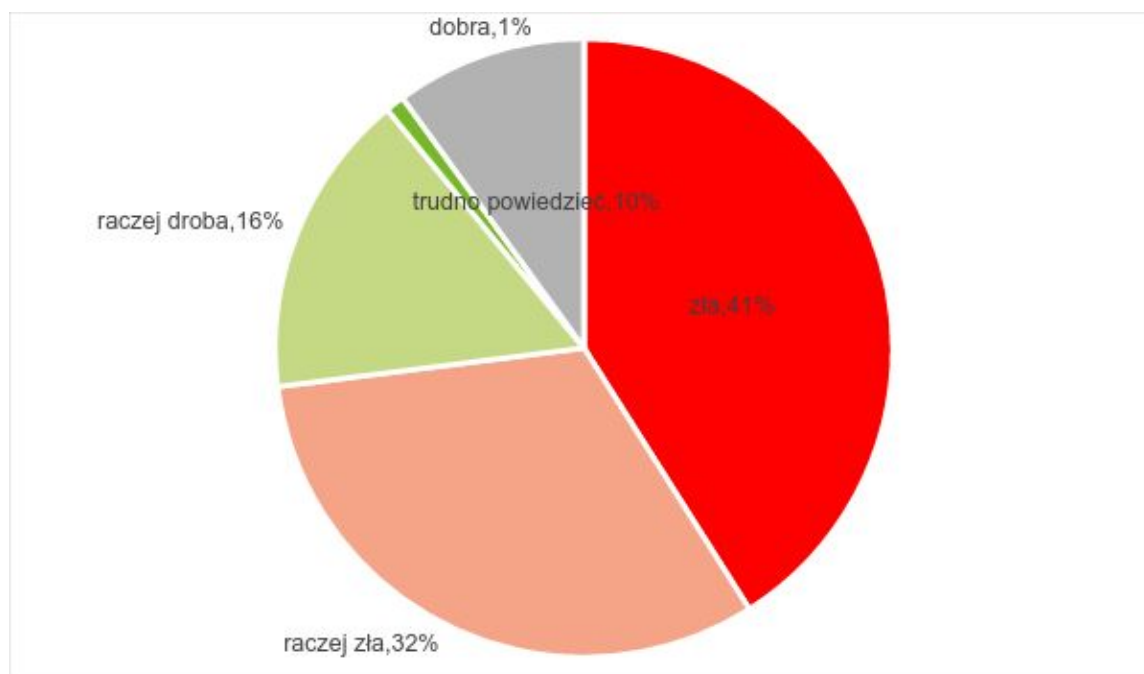
Narzędziem badawczym był kwestionariusz o wysokim stopniu standaryzacji, składający się z 17 pytań zamkniętych.

Ocena jakości powietrza

Ocena jakości powietrza we Wrocławiu w sezonie grzewczym dokonana przez samych wrocławian z roku na rok jest coraz gorsza. W sondażu w 2014 r. — ocenę negatywną wystawiało 40% respondentów, a 57% oceniało pozytywnie jakość wrocławskiego powietrza w sezonie grzewczym. W 2016 negatywnie powietrze oceniało we Wrocławiu już 57,4 % respondentów. Natomiast w 2017 r. złą i raczej złą ocenę powietrza wystawia w sumie już 73 % wrocławian i tylko 17 % ocenia powietrze dobrze (10 % nie ma wyrobionego zdania na ten temat).

Ryc. 1

Jak Pan(i) ocenia jakość powietrza we Wrocławiu w sezonie grzewczym, czyli w okresie jesiennym i zimowym, kiedy większość budynków jest ogrzewana? Czy według Pana(i) opinii jest ona:

Głośne komunikaty w mediach o problemie smogu w sprawiły, że w 2017 r. więcej osób traktuje jakość powietrza zarówno jako problem osobisty, jak i problem społeczny. O ile bowiem rok wcześniej dla wrocławian jakość powietrza stanowiła dość poważny problem w przypadku 41% badanych, a dla 21% był to bardzo poważny problem w kategoriach osobistego zmartwienia dla respondenta i jego rodziny, o tyle teraz proporcje się zmieniły: dla 43 % jest to bardzo poważny problem, a dla 34 % dość poważny problem w wymiarze osobistym respondenta i jego rodziny. I tylko dla 13 % respondentów wrocławskie powietrze nie stanowi problemu. Jeszcze bardziej zmianę w tendencji widać kiedy porównamy tegoroczne dane z wynikami z 2014 r. — wtedy zanieczyszczone powietrze było problemem dla 56%,

zaś 44% uznawało, że to nie jest dla nich żadna dolegliwość.

Jeszcze bardziej oceny pogorszyły się kiedy oceniamy jakość powietrza w kategoriach problemu społecznego — teraz aż 84 % wrocławian widzi w tym zmartwienie publiczne (rok wcześniej 71 %).

Tabela 1

Ocena zanieczyszczenia powietrza jako problemu osobistego. Porównanie wyników z 2016 i 2017 r. (dane w procentach)

W jakim stopniu zanieczyszczenie powietrza w sezonie grzewczym we Wrocławiu postrzega Pan(i) w kategoriach osobistego zmartwienia dla Pana(i) i Pana(i) rodziny?	2017	2016
nie stanowi to dla mnie problemu	13,0	31,0
jest to dość poważny problem	34,0	41,0
jest to bardzo duży problem	43,0	21,0
trudno powiedzieć	10,0	7,0
Ogółem	100,0	100,0

Tabela 2

Ocena zanieczyszczenia powietrza jako problemu społecznego. Porównanie wyników z 2016 i 2017 roku (dane w procentach)

W jakim stopniu zanieczyszczenie powietrza w sezonie grzewczym we Wrocławiu postrzega Pan(i) w kategoriach: społecznego problemu dla wszystkich wrocławian?	2017	2016
nie stanowi to dla mnie problemu	9,0	20,2
jest to dość poważny problem	39,0	42,4
jest to bardzo duży problem	45,0	28,4
trudno powiedzieć	7,0	9,0
Ogółem	100,0	100,0

Związek zatrutego powietrza z zagrożeniem dla zdrowia też jest bardziej widoczny w tym roku (88 %), choć rok wcześniej obawy o zdrowie w kontekście jakości powietrza wyrażała też bardzo duża grupa osób (ok. 77 %). Wzrost świadomości społecznej na temat związku smogu ze zdrowiem najlepiej jednak

widać w odniesieniu do danych uzyskanych w 2014 r. Wówczas refleksja o zanieczyszczonym powietrzu we Wrocławiu w kontekście możliwych problemów zdrowotnych występowała u 65% respondentów, a aż 32% nie kojarzyło jakości powietrza z własnym lub rodziny zdrowiem.

Tabela 3

Ocena skutków jakości powietrza dla zdrowia (dane w procentach)

Czy uważa Pan(i), że jakość powietrza we Wrocławiu może w przyszłości mieć negatywne skutki dla zdrowia Pana(i) lub członków Pana(i) rodziny?	2017	2016
nie	1,0	3,0
raczej nie	6,0	15,2
raczej tak	30,0	31,6
tak	58,0	45,8
trudno powiedzieć	5,0	4,4
Ogółem	100,0	100,0

Ocena działań władz miast wobec problemu zanieczyszczenia powietrza

Tak krytyczna ocena wrocławskiego powietrza nie mogła nie mieć związku z oceną działań władz miasta. O ile rok temu 57 % wrocławian uznawało, że władze Wrocławia nie podejmują wystarczających działań na rzecz rozwiązania problemu zanieczyszczenia powietrza, o tyle dziś tak uważa już 61 %. Jest to niewielki, ale jednak wzrost opinii krytycznych.

Tabela 4

Ocena działań władz miasta (dane w procentach)

Czy uważa Pan(i), że władze miasta podejmują wystarczające działania w celu wyeliminowania problemu zanieczyszczenia powietrza w sezonie grzewczym?	2017	2016
nie	61,0	57,0
tak	15,0	15,0
trudno powiedzieć	24,0	28,0

Ogółem	100,0	100,0
--------	-------	-------

Tabela 5

Ocena rzetelności informowania o zagrożeniach dla zdrowia (dane w procentach)

Czy uważa Pan(i), że władze miasta informują rzetelnie mieszkańców o zagrożeniach dla ich zdrowia związanych z zanieczyszczeniem powietrza?	2017	2016
nie	51,0	69,4
tak	26,0	14,4
trudno powiedzieć	23,0	16,2
Ogółem	100,0	100,0

Poprawiła się natomiast ocena władz miasta w kwestii dostępu mieszkańców do informacji na temat zagrożeń dla zdrowia związanych z zanieczyszczeniem powietrza — rok temu blisko 70 % wrocławian oceniało negatywnie ten aspekt. Dziś ta liczba zmalała do 51 %

Tabela 6

Czy uważa Pan(i), że władze miasta biorą pod uwagę głos opinii społecznej w sprawie zanieczyszczenia powietrza?	2017	2016
nie	41,0	47,6
tak	16,0	24,4
trudno powiedzieć	43,0	28,0
Ogółem	100,0	100,0

Ocena działań władz miasta w kontekście opinii publicznej (dane w procentach)

Czy opinia publiczna przekłada się na działania władz miasta w sprawie zanieczyszczenia powietrza? Rok temu negatywnej odpowiedzi na to pytanie udzielało prawie 48 % wrocławian.

Dziś ten odsetek zmalał do 41 %. Zmalała jednak również liczba pozytywnych ocen — rok temu było to 24 %, obecnie to tylko 16 %. Widać, że respondenci mają problem z oceną tego czy opinia mieszkańców przekłada się na działania władz Wrocławia w sprawie poprawy jakości powietrza — aż 43 % nie wie jak ocenić tę

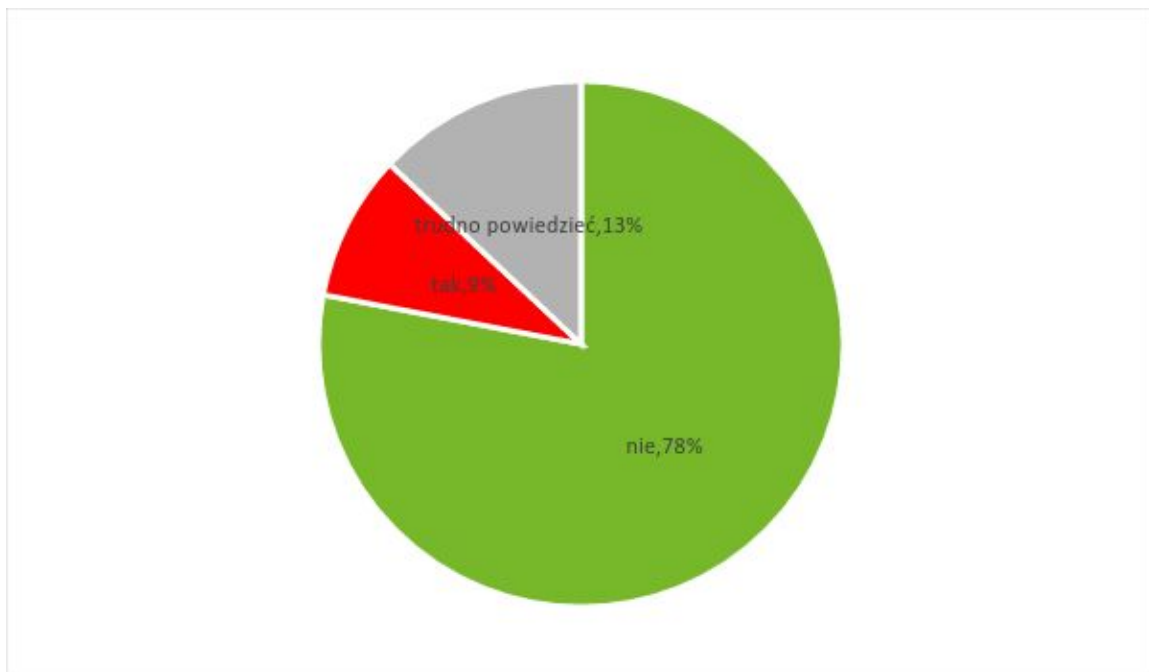
kwestię.

A jak sobie radzi rząd z zatrutym powietrzem?

Władze miasta mogą pocieszać się tym, że w sprawie poprawy powietrza zdecydowanie gorzej wrocławianie oceniają działania polskiego rządu. Aż 78 % uznaje postawę rządu za niewystarczającą dla rozwiązania problemu zanieczyszczenia powietrza. Pozytywnie działania rządu w tej kwestii ocenia tylko 9 % mieszkańców Wrocławia.

Wykres 2

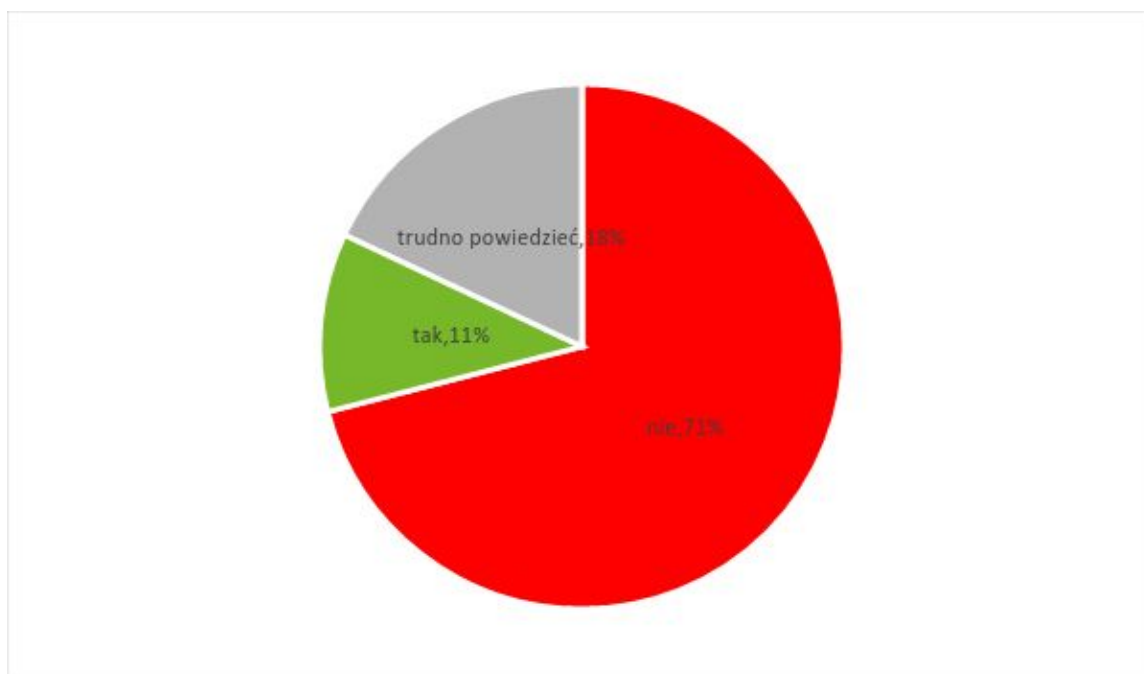
Czy uważa Pan(i), że polski rząd podejmuje wystarczające działania w celu wyeliminowania problemu zanieczyszczenia powietrza w sezonie grzewczym?

W rzetelne informowanie społeczeństwa przez rząd w sprawie zagrożeń dla zdrowia z powodu smogu nie wierzy aż 71 % wrocławian.

Wykres 3

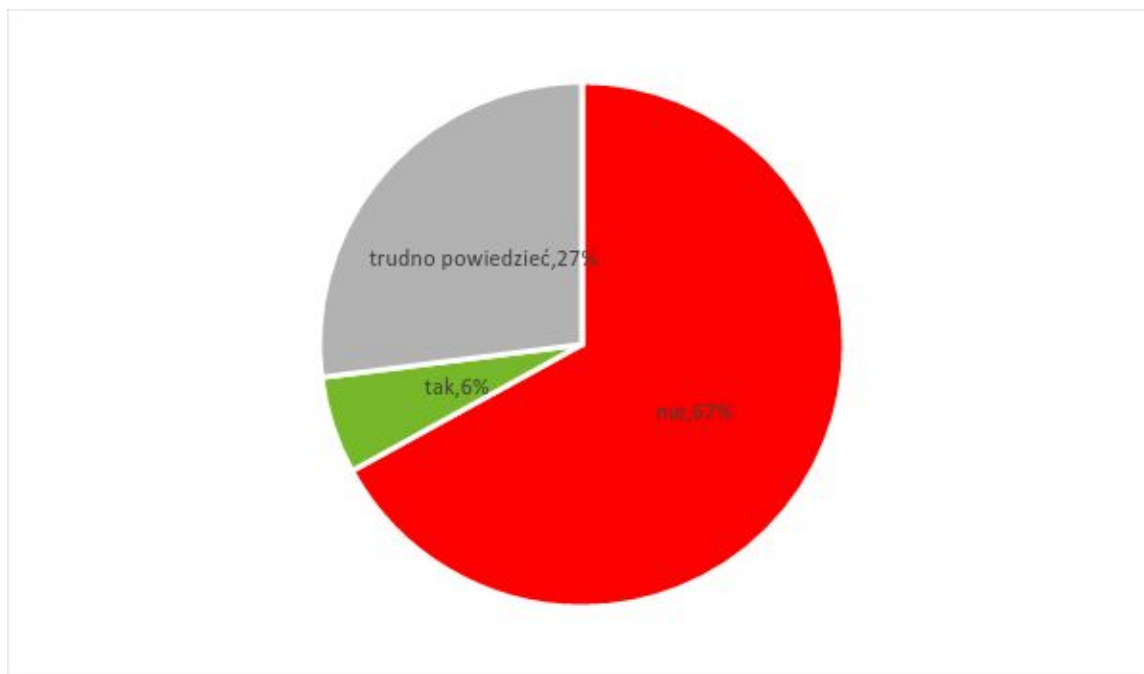
Czy uważa Pan(i), że polski rząd informuje rzetelnie Polaków o zagrożeniach dla ich zdrowia związane z zanieczyszczeniem powietrza?

I równie źle są oceniane we Wrocławiu realizacje obietnic rządu — wygłaszane zimą tego roku w czasie „kryzysu smogowego” — które deklarowała premier Szydło o tym, że rząd poprawi jakość powietrza w Polsce. 67 % wrocławian nie dostrzega realizacji tych zapewnień.

Wykres 4

Czy uważa Pan(i), że polski rząd wywiązuje się ze swoich obietnic z zimy tego roku mówiących, że poprawi jakość powietrza w Polsce?

Ani władze miasta, ani państwo: aktywne społeczeństwo!

Jeżeli władze miasta i państwo nie radzą sobie z zatrutym powietrzem, to czy sami mieszkańcy są w stanie zaangażować się w obronę czystego powietrza? Na poziomie deklaracyjnym tak odpowiadało rok temu aż 88,6% mieszkańców miasta. Dziś jest podobnie: 87 % wrocławian deklaruje możliwość zaangażowania się w poprawę jakości powietrza.

Na największe poparcie tych mieszkańców miasta, którzy zadeklarowali chęć zaangażowania się w działania na rzecz poprawy powietrza, może liczyć — podobnie jak rok temu — akcja zbierania podpisów (94 %) oraz działania na rzecz stworzenia niezależnej, obywatelskiej informacji internetowej o stanie powietrza (82 %). Wzrósł aż do 50 % odsetek osób, którzy deklarują gotowość wnoszenia dobrowolnej opłaty w wysokości 40 zł rocznie na rzecz działań poprawiających stan

powietrza w mieście. Również pomysł udział w demonstracji ma dziś większe poparcie niż rok temu. Za to aż o 14 % zmniejszył się odsetek wrocławian, którzy deklarują chęć spotykania się z przedstawicielami władz miasta w celu rozwiązywania jakości powietrza we Wrocławiu. Taka forma działalności zdaniem wrocławian straciła na znaczeniu dla rozwiązywania problemów lokalnych.

Tabela 7

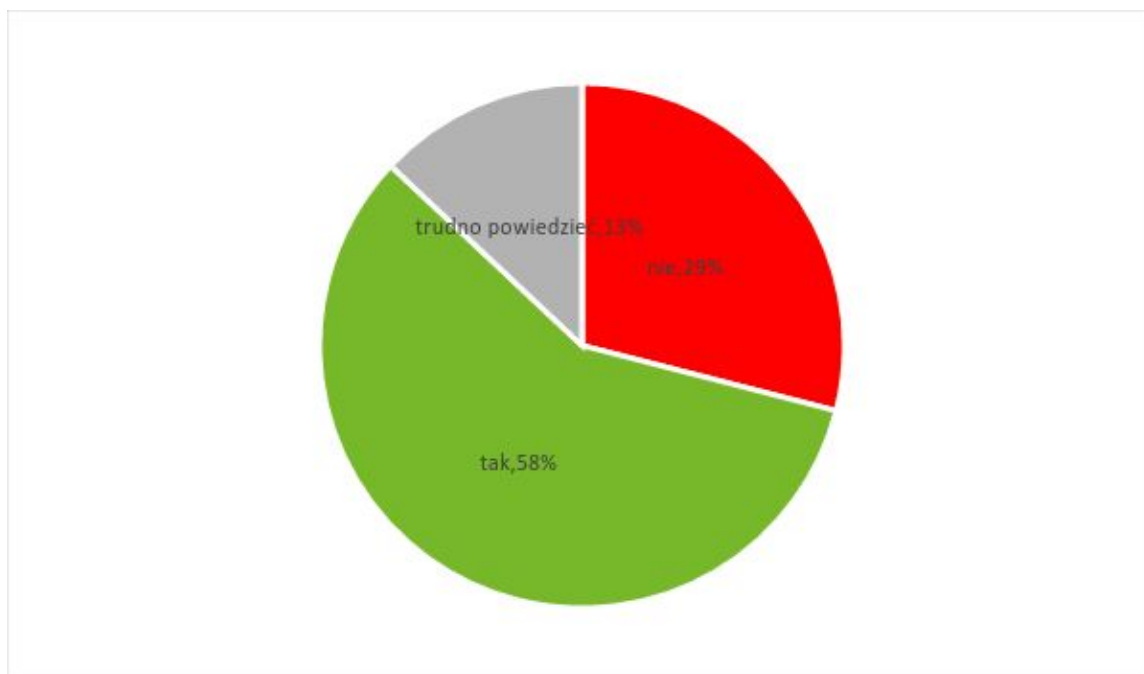
W jakich działaniach byłby(aby) Pan(i) skłonny(a) brać udział? (dane w procentach)

	nie		tak		trudno powiedzieć	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
podpisanie petycji	5,0	2,9	94,0	95,5	1,0	1,6
udział w demonstracji	37,0	56,2	46,0	29,3	17,0	14,4
spotkanie z władzami miasta	38,0	29,6	43,0	57,1	19,0	13,3
coroczna opłata	34,0	52,8	50,0	36,6	16,0	10,6
wsparcie dla rozwoju informacji	7,0	15,8	82,0	74,4	11,0	9,5

Wrocławianie — choć nie tak jednoznacznie — są jednak w większości gotowi poprzeć ograniczenia ruchu samochodowego w centrum miasta w celu poprawy jakości powietrza. Odmienne zdanie w tej kwestii ma 29 % mieszkańców miasta.

Wykres 5

Czy akceptuje Pan(i) wprowadzanie ograniczeń dla ruchu samochodowego na obszarze centrum miasta w celu poprawy jakości powietrza?

Poprawa stanu świadomości ekologicznej i wzrost wiedzy o zagrożeniach

W stosunku do roku minionego mniej osób wskazuje na samochody (obecnie 66,6 %, rok temu 78,2 %) jako główną przyczynę kiepskiego stanu powietrza. Pod wpływem częstych komunikatów medialnych wzrosła liczba respondentów wskazujących na spalanie śmieci w domach jako przyczynę smogu zimą. O ile spalanie węgla w domowych piecach znowu nie było wskazywane jako główna przyczyna zanieczyszczenia powietrza, o tyle przy możliwości dokonania drugiego wyboru blisko 10 % (wzrost z 17,5% do prawie 27 %) więcej osób niż rok temu zwracało uwagę na palenie węglem jako zagrożenie dla stanu powietrza.

Tabela 8

Który z wymienionych czynników najbardziej Pana(i) zdaniem wpływa na zanieczyszczenie powietrza w mieście? (można by ło wybrać maksymalnie 3) (dane w procentach)

	Wskazanie 1		Wskazanie 2		Wskazanie 3	
	2017	2016	2017	2016	2017	2016
samochody	66,6	78,2	0,0	0,2	0,0	0,0
spalanie śmieci w domowych piecach	30,4	19,2	63,8	72,3	0,0	47,3
spalanie węgla w domowych piecach	0,4	1,2	26,8	17,5	35,3	0,0
przemysł	2,6	0,8	9,4	9,8	57,9	48,0
spalanie drewna w kominkach	0,0	0,6	0,0	0,2	6,8	4,6

W ciągu roku nastąpił również wzrost odsetka osób (do 30 %) , które wiedzą gdzie można uzyskać informację o stanie jakości powietrza. Nadal jednak 2/3 obywateli Wrocławia nie wie gdzie taką informację można zdobyć.

Na skutek kampanii społecznych związanych z zagrożeniem smogowym zwiększyła się również liczba osób z 28 % do 46 % kojarzących działania Dolnośląskiego Alarmu Smogowego.

Tabela 9

Czy wie Pan(i), gdzie można uzyskać informację na temat aktualnego stanu jakości powietrza we Wrocławiu? (dane w procentach)

	2017	2016
nie	70,0	78,6
tak	30,0	21,4
Ogółem	100,0	100,0

Tabela 10

Czy słyisał Pan(i) o społecznej kampanii Dolnośląski Alarm Smogowy? (dane w procentach)

	2017	2016
nie	54,0	71,8

tak	46,0	28,2
Ogółem	100,0	100,0

Konkluzje

Zrealizowany sondaż ukazuje, że jakość powietrza staje się kwestią coraz bardziej istotną dla wrocławian — i to zarówno w aspekcie osobistym (77 %), jak i w wymiarze społecznym (84%).

To musi wpływać na coraz bardziej krytyczną ocenę jakości wrocławskiego powietrza — aż $\frac{3}{4}$ społeczności Wrocławia ocenia negatywnie powietrze, którym oddychają na co dzień. Obecna opinia jest najgorszą ze wszystkich pomiarów przeprowadzanych w minionych latach.

Oceny działań władz miasta są niejednoznaczne w tym zakresie. O ile zwiększył się nieco (do 61 %) odsetek tych, którzy uważają, że władarze podejmują zbyt mało działań dla poprawy powietrza, o tyle zwiększył się również procent tych, którzy oceniają pozytywnie sposób informowania lokalnych władz o tym problemie (wzrost z 14,4% do 26 %). Największy problem respondenci mają z oceną procesu przekuwania się opinii publicznej w praktyczne działania władz miasta — aż 43 % nie wie jak ocenić tę kwestię. Można odczytywać to jako brak jasnej i klarownej polityki informacyjnej władz miasta — opinia publiczna chciałaby znać działania władz lokalnych w tym zakresie.

Jednoznacznie negatywnie wrocławianie oceniają działania rządu w zakresie dbania o jakość powietrza. Obecny rząd w ocenie mieszkańców Wrocławia ani nie podejmuje wystarczających działań (78%), ani nie informuje rzetelnie o zagrożeniach dla ich zdrowia związanych ze smogiem (71%), ani nie wywiązuje się z obietnic składanych zimą tego roku w czasie „kryzysu smogowego” (67%).

Taka ocena władz miasta i państwa powoduje, że wrocławianie jeszcze bardziej są skłonni poprzeć oddolne działania społeczne na rzecz poprawy jakości powietrza. Na poziomie deklaracyjnym zyskują bardziej zdecydowane formy jak demonstracja (46%) czy dobrowolna składka na rzecz walki ze smogiem (50 %). Tracą na znaczeniu w ocenie opinii publicznej spotkania z władzami miasta (spadek z 57 % do 43 %).

Generalnie zwiększa się bardzo mocno świadomość mieszkańców Wrocławia na temat zagrożeń związanych ze smogiem, jego przyczyn a także dostęp do informacji na temat jakości powietrza. Coraz powszechniej rozpoznawalnym staje się szyld „Dolnośląskiego Alarmu Smogowego” (46 % kojarzy tę kampanię społeczną).

Zebrane dane powinny wskazywać, że problem jakości powietrza może stać się w kontekście zbliżających się wyborów samorządowych w 2018 r. bardzo istotnym tematem debat politycznych na poziomie lokalnym. Czy tak się stanie w rzeczywistości okaże się w niedalekiej przyszłości.